

C. MVSONII RVFI
RELIQVIAE

EDIDIT

O. HENSE

MCMV
LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

Bibliotheca
scriptorum Graecorum et Romanorum
Teubneriana
ISSN 0233-1160

ISBN 3-322-00747-2

Reprint der Originalausgabe von 1905

© BSB B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig, 1990

VLN 294/375/12/90 · LSV 0886

Printed in the German Democratic Republic

Fotomech. Nachdruck und Einband:

Grafische Werke Zwickau

Bestell-Nr. 666 576 1

03200

THEODORO GOMPERZ

S.

PRAEFATIO.

Vt olim tertio Ioannis Stobaei volumini praemisimus Teletem Cynicum, sic quarto nunc viam muniat Musonius Stoicus. atque in adornanda hac editione, cui spatium bibliothecae Teubnerianae exemplaribus concessum egredi non liceret, hanc nobis scripsimus legem, ut ne quid inter fragmenta reciperemus nisi cui ipsam Musonii nomen vel Rufi cognomen a veteribus additum videbam. angustioribus autem his me terminis continui, non quod parvi aestimarem illorum studia, qui profecti a memorabili illo consensu, quem inter Clementem Alexandrinum et Musonii dissertationes intercedere a Ruhnkenio aliisque observatum est, ex paedagogi potissimum libris duobus posterioribus non nihil facundiae Musonianae recuperari posse probatum iverunt, sed quia quae hac via apte ad Musonium revocata sunt, missis argumentandi ambagibus legenti ingeri nequeunt. tempta, et experieris. tanta enim in Clementis oratione est philosophiae placitorum cum sacra scriptura religionisque christianae effatis confusio, ut si quis Musonio instaurando operam dederit remque ad felicem exitum adduxisse sibi visus erit, nihilo setius non tam philosophi membra concinnata quam Clementis corpus truncatum videat. sed fingamus illi contigisse, ut etiam aliis probaret quaecumque e paedagogi verborum contextu utpote a Musonio aliena resecari vel in marginem relegari iusserit sive verba singula vel commata sive etiam tota enuntiata, demus etiam hoc, feliciter eum ascivisse ex philo-

sophiae sermone, quod eorum loco quae exterminarat, ut probe procederet oratio, substitueret: vel sic novae, mihi crede, difficultates eum exspectant. ne generalius loquar, rem exemplo declarabo. velut persuasit mihi Paulus Wendland, quo nostris diebus nemo fere felicius Musonii memoriam e Clemente locupletabat, paedagogi libri III caput sextum, ubi Clemens Stoicum illud *Ὅτι μόνος πλούσιος ὁ σοφός* ad hominem Christianum aptabat, non modo ab universa Stoicorum ratione sed fortasse ne a Musonii quidem disserendi genere alienum esse. neque enim me paenitet scripsisse, quibus olim et ipse proleg. Tel. p. LXIX. huius ipsius capituli aliquot verba Cynicae esse originis et Musonianae conieci (p. 275 P. *πλούσιος μὲν ὁ πολυκτήμων ἔστω χρυσίῳ σεσαγμένος καθάπερ φασκόλιον ἐρρηπωμένον*) et habeo hodie quibus ea quae, ut fontem Clementis aperiret, naviter Wendland et circumspecte in quaestionibus Musonianis Berolini publicatis a. 1886 p. 63 ss. eruit, etiam magis stabiliam. vide modo quae in initio capituli leguntur p. 274 P. *μή πη ἄρα καὶ πρὸς ἡμᾶς φήσῃ τις, ὁ ἵππος αὐτοῦ πεντεκαίδεκα ταλάντων ἐστὶν ἄξιός ἢ τὸ χωρίον ἢ ὁ οἰκέτης ἢ τὸ χρυσίον, αὐτὸς δὲ χαλκῶν ἐστὶν οὐ τιμιώτερος τριῶν*, quam apprime haec convenient eis quae offert M. Terentius Varro in Menippea quae inscribitur *Περὶ ἐδεσμάτων* fr. 404 B., ubi quanto pluris interdum servus taxetur quam ipse dominus inculcat his *nunc illum* (sc. *pistorem tuum bonum*) *qui norunt, volunt emere milibus centum, te qui novit nemo centussis* si minus ipso Menippo usus, certe Cynici cuiusdam vel Stoici exemplum imitatus. quod plane confirmatur etiam Galeni protreptici capite VI Cynicae sapientiae pleno, ubi occurrunt haec: *καίτοι <γ> οὐκ αἰσχρὸν τὸν οἰκέτην μὲν ἐνλοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην αὐτοῦ μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς; οὐδ' ἂν προῖκά τις τὸν τοιοῦτον λάβοι.* sed licet etiam plura huius generis in promptu sint, num quis fidenter adseverabit apud Clementem cum Musonio sibi rem esse, non cum Stoico quovis alio? errandi periculo exemptum esse hoc suspicionum genus

ipse negavit Wendland *Philo und die kynisch-stoische diatr.* p. 73, qui iam pridem dubitaverat (quaest. Mus. p. 73) idemne Stoicus a Clemente in primo paedagogi libro exscriptus esset atque in altero et tertio. nobis, ut ingenue fatear, ne hoc quidem persuasum est, ea quae in duobus posterioribus libris sapientiam Stoicorum redolent ex dissertationibus Musonianis ea qua aliis placuit ratione repeti licere. nam primum per se veri vix simile est Clementem, cui ad tot nobilium ignobiliumve Stoicorum commentarios patuerit aditus, uni se Musonio vel potius Musonii discipulo addixisse. deinde Clementis cum Plutarcho consensum, cui multum tribuitur in hac quaestione, quis hodie ita interpretabitur cum Wendlando l. c. p. 54ss., ut etiam Plutarchum a Musonio vel potius Musonii discipulo pendere existimet? probabilius est eum antiquioris scriptoris libros adiisse. maioris momenti est quod ne ea quidem, quae in Clemente cum Epicteto congruunt, propter hanc ipsam congruentiam Musonio, Epicteti magistro, tuto vindicare licet. velut si quis coniciat ex Musonio petivisse verba Clementem II 90 p. 224 P. οὐδὲ τὸν δάκτυλον ὡς εἴτυχε σαλεύειν τῷ σοφῷ ὁ λόγος ἐπιτρέπει, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ Στωϊκοί, fretus fortasse similitudine fragmenti Epicteti XV ed. Schenkl, huic opinioni diffidatur oportet propterea quia in tot fragmentis Musonii nomine vel Rufi signatis Stoici sapientis nisi semel mentio non fit, immo ne semel quidem. nam quod in Musonii fr. XXXIV legitur ἡ σοφόν, id spero mihi concedetur subditivum esse. nec casui hoc dabit qui reputarit ad sapientem etiam ab Epicteto raro provocari, certe non in fr. XV, quod cum Clemente comparari posse monuimus. sic enim ibi Epictetus: ἐπεὶ τοι φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκὴ προσήκει. exemplo hoc patebit, qua cautione opus sit eis qui quidquid Stoicae originis offertur in Clementis paedagogi libris posterioribus ex Musonii sermonibus adsumptum esse crediderint. sed ut ad tertii libri capitulum sextum, unde defleximus, revertamur, hoc ne tamquam Musonianae dissertationis specimen legentibus proponerem Wendlandum

secutus, etiam aliae dissuasere causae. libet unam eius capitis periodum hic adscribere, quam Musonio olim tribuit Wendland varie uncinatam typorumque diversitate distinctam l. c. p. 64, 11—19, simul ut patefiat quantis viro docto opus fuerit machinis ad Musonium si dis placet suscitandum: ἄριστον γοῦν δογμάτων τοῦτο ἄδειν παρ' ἑκάστα χρή, ὥς ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ σώφρων ὢν καὶ δίκαιος [ἐν οὐρανῷ θησαυρίζει τὰ χρήματα. οὗτος ὁ τὰ ἐπίγεια καταπώλησας καὶ πτωχοῖς ἐπιδοὺς τὸν ἀνάλεθρον ἐξευρίσκει θησαυρόν, ἐνθα οὐ σῆς, οὐ ληστής] μακάριος [οὗτος] ὄντως, <ἐάν τε μέγας καὶ ἰσχυρὸς> ἐάν τε σμικρὸς καὶ ἀσθενὴς καὶ ἄδοξος ἦ, καὶ πλοῦτον ὄντως πλουτεῖ τὸν μέγιστον· ἐάν δὲ ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα τε καὶ Μίδα μᾶλλον, ἢ δὲ ἄδικος καὶ ὑπερήφανος [καθάπερ ὁ ἐν τῇ πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ τρυφῶν καὶ τὸν Λάξαρρον ὑπερηφανῶν] ἄθλιός τέ ἐστι καὶ ἀνιερῶς ζῇ [καὶ οὐ ζήσεται]. voluit igitur haec concinnata esse vir doctus 'ex Musonii verbis Platonem (Leg. p. 660 E) imitantis et Clementis emblemate, qui hausit ex N. T.', cum ipse Plato Tyrtaei versum (fr. 12, 6 B.) respexisset. neque nego in Musonii dissertationibus haud ita raro Platonis verba adhibita esse Panaetio, ut videtur, vel Posidonio intercedente, quamquam ubi integra enuntiata aequae ad verbum transcripta sint frustra circumspicio. sed non minus certum hoc est, Platonem sive addito nomine sive detracto sexcenties a Clemente exscriptum esse etiam iis locis, quibus de Musonio cogitari omnino nequeat. ut aliquid dubitationis animo haereat qua via Platonis verba ad Clementem devenerint. sed accedit aliud. Platonis enim verba si memoria tenuisset Musonius, in fragmento XXXIV, quod cum Clemente contulit Wendland, non quod libris traditur τῶν μὲν Κροίσου καὶ Κινύρου θησαυρῶν πενίαν ἐσχάτην καταψηφιοῦμεθα κτέ. ille dedisset, sed quod reddendum erit Galeno Platonis haud immemori περὶ ψυχῆς παθ. p. 40, 20 ss. Marqu. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐθελήσειεν ἄλνπος εἶναι παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον; ἢ τίς οὐκ ἂν τοῦτο προέλοιτο τοῦ πλούτου Κινύρου τε καὶ Μίδου μᾶλλον; ubi non bene editor in contextu reliquit κινητοῦ τε καὶ μισροῦ

μᾶλλον, quamquam κινυροῦ in codice Laurentiano 74, 3 extare commemoravit ipse.

sed haec paucula satis erunt ad significandum quod volumus. nolui autem exspatiari longius nec scripsi haec ut vellicarem virum de Musonio meritissimum. hoc unum enim agimus ut apertum fiat, quaecumque sive ab ipso Wendlando sive a Conybeareo in Philonis de vita contemplativa libri editione (Ox. a. 1895) sive a Parkero (*Harvard stud.* XII p. 191 ss.) ex Clemente inter Musoniana referebantur, ea non ita se habere, ut sine sinuosis commentariis, quos contexere nunc in animo non est, tamquam Stoici fragmenta produci potuerint. non nescius sum nonnulla huius generis et simpliciora esse et sua nitere probabilitate, velut quod a Wendlando l. c. p. 55 et ab Vsenero Epicur. p. 340, 20 adn. pariter Musonio vindicatum video verbum Clementis paed. II 14 p. 173 P. οὐδεις δ' ἐστὶ πένης εἰς τὰναγκαῖα. verum talia si fragmentis inseruissem, haud iniuria improbassent legentes, quod aliis eisque maiore fortasse cura dignis abstinere. hoc autem pro certe adfirmarim, Musonii reliquias ita ut dubitatio absit ditari non posse nisi ab eo qui totam de auctoribus in paedagogo adhibitis quaestionem feliciter excusserit.

Iam nos convertimus ad ea quae in editionem recepimus. ipse autem Musonius libros, quantum scimus, non composuit. docendo ille ad famam dignationemque pervenit. Suidam enim s. *Μουσώνιος Καπ.*, quo auctore ferebantur Musonii λόγοι διάφοροι φιλοσοφίας ἐχόμενοι, non magis audiendum esse quam Eunapium vit. soph. p. 454 Boiss.², qui γράμματα tribuere videtur non solum Menippo et Demetrio sed etiam Musonio, hodie, quamquam fuerat qui aliter iudicaret, pro explorato habent docti, cf. P. Wendland *Philo und die kynisch-stoische diatr.* p. 69 ab Arnim *Dio von Prusa* p. 176. relegamur igitur ad ea quae ab aliis auctoribus, maxime discipulis Musonii, de scholis et vita viri egregii memoriae tradita sunt. quorum primum merito obtinent locum Lucii dissertationum Musonianarum reliquiae Ioannis Stobaei opere conservatae. Lucii dico.

nam *Avxlov* vel potius *Avxlov* lemma, quod bis olim oblatum erat a Stobaeo (cf. Elter de Ioannis Stobaei cod. Phot. p. 46) nunc semel servatum est II 15, 46 W. (Muson. p. 19, 15), etiam ad reliquas Stobaei eclogas maiores *Movcovlov* nomine inscriptas cogitandum esse postquam primus perspexit E. Rohde *ueber Lucians schrift Avxios ἢ ὄρος* p. 26 adn. 1, et ego monui in Stobaei v. III p. 173, 4 adn. ambiguum non esse quin Stobaeus omnes illas eclogas sententiis quibusdam minoris ambitus vel apophthegmatis exceptis uni illi Lucio debeat, et concessit Wendland in commentatione Dielesio dicata p. 68. ubi ille nobis assentiens abiecta quam olim moverat dubitatione breviter significavit diatribas illas stili sermonisque proprietate adeo inter se consimiles esse, ut in errorem incideret, si quis eas ab uno eodemque auctore compositas esse negaret. fuit autem interim qui rem dedita opera ad exitum duceret. Theodorus enim Pflieger in dissertatione Friburgi Br. publicata a. 1897, cuius titulus est *Musonius bei Stobaeus*, sicut omnia quae ad solvendam hanc quaestionem pertinent argumenta probe excussit ita docuit circumspecte quam infirma esset sententia eorum qui ut olim Moser in Daubii Creuzerique studiis VI p. 81 eclogam *Avxlov* inscriptam a ceteris discordare putabant. nam licet concedendum sit in reliquis dissertationibus formam dialogi paulo esse remissiorem quam in particula quadam sermonis Lucio in codicibus adscripti (p. 20, 6—21, 16), tamen dialogo, si verum quaeratur, ne reliquas quidem eclogas carere recte ille demonstrat. sententias vero si spectamus argumentandique rationem vel denique sermonis habitum, Lucii eclogam cum Musonianis reliquis ita conspirare evicit, ut dubitatio me iudice stirpitus evellatur. singulas autem observationes, quibus ille usus est, quem flebili sorte interim sibi litterisque amici ereptum esse lugent, si hoc loco ego eligere velim, vereor ne quae cunctis inest persuadendi vim obscurem magis quam illustrem. sed ut ipsis iudicare liceat legentibus, videant modo dicendi genus quod Lucius habet p. 21, 6 *καταλλόντος δὲ*

καλῶς καὶ λυρίζοντος, ἔτι δὲ ἄδοντος quam congruat cum reliquis eclogis p. 41, 6 ὕδατος μὲν καὶ γῆς καὶ ἀέρος, ἔτι δὲ ἡλλου p. 112, 17 s. φέρειν λιμόν τε καὶ δίψος, καὶ μετὰ τούτων ῥῆγος, ἔτι δὲ πληγὰς καὶ πόνους, vel componatur Lucii p. 20, 16 ἐνδεῶς καὶ παντάπασιν ἀσθενῶς cum p. 116, 15 κατεαγότες ὑπὸ τῆς τροφῆς καὶ ἐκνευρισμένοι παντάπασιν, vel Lucii illud quod legitur p. 22, 1 τὸ ἔθος προτερεῖ τοῦ λόγου cum p. 74, 13 προτερεῖ τῆς γονέων πρὸς τέκνα φιλλὰς ἢ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα. denique comparentur Lucii verba p. 21, 19 πράττειν τὰ πράγματα κατὰ τὴν ὑφήγησιν τοῦ λόγου cum p. 60, 13 ἔργῳ ἐνδεικνύμενον ἅπερ ὑφηγεῖται ὁ λόγος. mitto alia huius generis quae enumeravit Pflieger p. 14 s. quamquam unum congruentiae exemplum idque notabilius ille nollem omisisset: τί οὖν, εἶπεν ὁ Μουσώνιος, ταῦτα μὲν ταύτῃ ἔχει legitur apud Lucium p. 21, 10 s. haec ipsa autem dicendi formula eisdem verbis recurrit in reliquis p. 10, 19 et 85, 13 τί οὖν; ταῦτα μὲν ταύτῃ ἔχει. conferantur praeterea p. 27, 11 ἐπεὶ οὖν ταῦτα φημὶ ταύτῃ ἔχειν κτέ. p. 38, 4. 73, 3 εἰ ταῦτα ταύτῃ ἔχει, p. 9, 13. 50, 15 τούτων δὲ ταύτῃ ἔχόντων, ut habeatur etiam collisionis vocalium exemplum tam in Lucii dissertatione quam in reliquis admissae. de hiatu autem in his eclogis paulo moderatius evitato quod olim summatim dixeram, id ita confirmavit Pflieger p. 18, ut quaecumque in ecloga Lucii observantur hiatus genera, ea in reliquis dissertationibus deprendi demonstraret ad unum omnia. quod tamen in his aliquanto plura comparent quam in illa, non mirabitur qui reputarit ea admittendi in brevi illo excerpto, quod vix duas hodie Teubnerianae editionis paginas compleat, facultatem non fuisse. sed nolumus fusius retractare quae ille recto iudicio exposuit. vel haec paucula quae adscripsimus qui probe taxarit, intelleget, putamus, verum vidisse Rohdium, cum Stobaei dissertationes Musonianas uni adtribueret Lucio. cuius nomen quod in opere Stobaeano non nisi semel bisve commemorabatur, id non magis nobis offensioni potest esse, quam quod semel tantum mentionem fieri videmus Theodori in Teleteis. nimi-

rum Ioannes vel gnomologus Ioanne antiquior legentium commodo ita se bene consuluisse existimavit, ut auctorem, cui Musonii dissertationes earumve particulas acceptas referebat, in duobus prioribus totius operis libris aliquotiens indicaret. plerumque igitur etiam ubi eundem Lucium exscriptum esse ex reliquarum dissertationum similitudine manifestum fit, satis ille habuit nomine *Λουκίου* detracto lemma posuisse tale *Μουσωνίου ἐκ τοῦ* . . . addita ipsius dissertationis inscriptione, quae in eis quibus hodie utimur libris semel tantum a librario omissa est (cf. p. 6). itaque desinant aliquando docti Pollionem istum, de quo Suidas aliquid tradidit, quasi Lucii aemulum Stobaei memoriae obtrudere, a qua ille, si codici Photiano fides erit, prorsus exclusus est.

videamus autem quid de Pollione hodie sciri possit. et ex ridiculo Suidae (s. v. *Πωλλίων*) errore Asinio Pollioni adscribentis *ἀπομνημονεύματα Μουσωνίου τοῦ φιλοσόφου* hoc quidem recte concludi putamus, etiam Pollionem nescio quem inter Rufi sectatores fuisse et eius apomnemoneumata composuisse. hoc autem cum Musonio commercium ex Pollionibus nobis notis nulli probabilius tribui posse quam Valerio Pollioni, Hadriani aequali, qui *φιλόσοφος* vocatur apud Suidam (s. *Πωλλίων Ἀλεξανδρεύς*) nec fuit fortasse diversus ab eo qui inter M. Aurelii educatores memoratur a Capitolino (vit. M. Anton. 2, 3), post Kuesterum coniecerunt haud ita pauci, inter quos erat Welcker *kl. schr.* II p. 567 et Zeller *phil. d. Gr.* III 1³ p. 730 adn. et qua Musonius apud aequales inclaruerat auctoritate, per se ipsum minime mirum erit, si sermones quos ille variis occasionibus per annorum decursum sive Romae degens sive urbe exactus habuerat, non ab uno Lucio sed a duobus deinceps discipulis excepti digestique diversis nimirum temporibus in lucem prodierunt. quod negare non debuit Wendland. Demonactis apophthegmatorum praeter Lucianeam etiam alteram fuisse collectionem commonuerat Rohde l. c. p. 27 adn. utut autem de Pollione Musonii apomnemoneumatorum editore iudicabitur, nisi nuper vel Wend-

lando quadam tenus (*beitr.* p. 69) imposuisse opinionem viderem Wytttenbachii, ego eius ne mentionem quidem. facerem. nam Lucium Stobaei cum Pollione apud Suidam commemorato ita copulari posse coniecerat Wytttenbach (*Stob. flor. v. IV App. p. 15 ed. Gaisf. Oxon. a. 1822*), ut Pollioni isti praenomen fuisse Lucium suspicaretur. in qua opinione quid laudari possit non reperio nisi quod quam perversum esset istud quod olim amplecti solebant conciliatricis ut ita dicam criseos genus hodie dudum explosum, suo tunc ille et luculento demonstravit exemplo. tenendum autem erit in Stobaei opere, nisi pinacographo Photiano fidem derogabimus, Pollionis mentionem factam non esse. lemmata enim quae ibi ad Musonium Rufum quodam modo pertinebant, Photius aut *Λουκίου* nomine, ut supra dixi, aut *Μουσωνίου* (p. 46 *Elt.*) aut denique *Πούφου* (p. 48 *Elt.*) signare solet, ut tamen ex ordine quem pinacographus instituit simul et hoc adpareat, tam earum eclogarum quae *Λουκίου* inscriptae erant quam earum quae solum *Μουσωνίου* nomen ferebant minimum singulas in nostro Stobaeo perisse. *Πούφου* autem cognomen, ut hoc praecipiam, ad eas tantummodo eclogas spectat quae inscriptae erant *Πούφου ἐκ τῶν Ἐπικτήτου Περὶ φιλίας*. quod lemma quomodo interpretandum sit, Schweighaeusero Zelleroque ducibus recte exposuit R. Asmus in quaestionibus Epictet. Friburgi Br. editis a. 1888 p. 41 ss. errore quo Wytttenbachius se implicarat refutato. nisi igitur ex minoris ambitus fragmentis vel apophthegmatis sola Musonii nota signatis unum vel alterum ad Pollionis apomnemonemata revocare licebit (cf. e. gr. fragm. XXXVII. XLIX. L), vereor ne totum Pollionis opus hodie perierit. quod eo magis dolendum erit, si verum sit quod coniecit nuper ab Arnim *Dio von Prusa* p. 176, apomnemonemata Pollionis non ut Lucii dissertationes memoria tantummodo adiuvante conscripta videri sed notariorum sollertia ex ipsius Musonii ore ad verbum fideliter excepta. sed hoc quam recte posuerit vir doctus, non levis dubitatio est propterea quod incertum videtur Pollionis opere non nisi

diatribas scholasve Musonii traditas fuisse. notum est enim ἀπομνημονεύματα apud veteres commentarios appellari solere, quibus non modo dicta sed etiam facta hominis egregii enarrentur eaque memoriter, cf. Koepke *ueber die gattung der ἀπομνημονεύματα* Brandenburgi ed. a. 1857 p. 6. Hirzel *dial.* I p. 144 adn. 3. p. 145 adn. 3 p. 369 adn. 2 II p. 292 adn. 2. cui usui et convenit quod in catalogo librorum non unius Stoici διατριβῶν et ἀπομνημονευμάτων iuxta mentio fit, nec refragatur quod interdum hypomnemata nuncupantur negligentius quae certo scimus apomnemoneumata fuisse.

Vt ad Lucium redeamus, in dissertationibus ab eo digestis non desunt, quibus aetas viri paulo accuratius definiatur. adolescentem enim eum sedisse apud praeceptorem, dum in insula Gyaro degit Musonius exul ibique auditur magna frequentia, ex sermonis de exilio reliquiis putant elucere. nam qui ibi commemoratur p. 44, 5 Σπαρτιατικὸς οὗτος ὁ Λακεδαιμόνιος, eum esse C. Iulium Spartiaticum, Neronis aequalem, probabiliter demonstravit Buecheler *mus. Rhen.* LIII p. 166 s. itaque quae de se ipse dicit Musonius apud Lucium p. 49, 10 ss. ἀλλ' ἐγώ σοι οὐ δοκῶ εἶναι φυγάς; ἀρ' οὖν ἐστέρημαι παρορησίας κτέ., ea ad exilium spectant, quo ille damnatus erat a Nerone, idque ipsum coniecerat Wendland *quaest. Mus.* p. 35 adn. 1. accedit quod sermo qui inscribitur Ὅτι φιλοσοφητέον καὶ βασιλεῦσιν p. 32 ss. ante annum 106 p. Chr. habitus esse putandus est. nam disserit Musonius cum Syriae quodam regulo. ἦσαν γὰρ ἔτι τότε, ut Lucii verba (p. 32, 5) afferam, ἐν Συρίᾳ βασιλεῖς Ῥωμαίων ὑπήκοοι. reges autem, quod feliciter doctis in memoriam vocavit Rohde l. c., capta Damasco in Syria ultra illum annum non duraverunt, cf. Marquardt *röm. staatsverw.*² I p. 405. ergo scholis Musonii Lucius interfuerit intra a. 65, quo in exilium pulsus erat Rufus, et saeculi finem. crediderim autem Musonium aliquamdiu ab eo auditum esse. nam si praeteriens illi vacasset, vix scripsisset qualia legimus p. 94, 4 ss. Περὶ δὲ τροφῆς εἰώθει (sc. ὁ Μουσώ-

νιος) μὲν πολλάκις λέγειν καὶ πάννυ ἐντεταμένως ὥς οὐ
περὶ μικροῦ πράγματος . . . ἅπαξ δὲ ποτε τῶν ἄλλων ἀφόμενος
λόγων, οὓς ἑκάστοτε διεξήγει, τοιάδε τινὰ εἶπεν. cf. 98, 17 ss.
quo autem altius se in mitem Musonii sapientiam insinua-
verat, eo magis optabat Lucius, ne imago doctoris inde-
fessi, quam animo conceperat, oblivione extingueretur. di-
gerere igitur coeperit et ad posteritatis memoriam com-
ponere magistri sermones quos sibi inculcaverat sed nota-
riorum arte non adiutus. editi tamen sunt vix ante Musoni
mortem. nam ut mittam verendum fuisse Lucio, ne forte
offenderet virum sibi carum, si sermones, quos ille 'pla-
cita Stoicorum aemulatus' scholis solum modo destina-
verat, publici iuris fecisset, certum est protrepticum illum,
quo Syriae regulus ad studium philosophiae excitatur,
a Lucio non compositum esse ante a. 106 p. Chr. nam
quo tempore eum composuit, eo Syriae reges sceptrum non
iam obtinuisse modo ipsius Lucii verbis indicatum est.
post illum autem annum num inter vivos fuerit Musonius,
iure dubitabit qui meminerit iam a. 65 tanta eum nominis
claritudine fuisse, ut expelleretur. vides iam quo in statu
res sit. quamquam terminus, ante quem Lucius disserta-
tiones Musonianas publicarit, certo finiri nequit, vix tamen
errabimus, si eas circa decimum fere annum alterius sae-
culi emissas esse censebimus. quae ratio confirmatur eo,
quod ubi de Musonio loquitur Lucius, non loquitur nisi
praeterito verbi posito, nec usquam comparet vestigium,
cui insistens superstitem etiam tunc fuisse praeceptorem
demonstres. tunc autem cum editi sunt sermones, haud
paucos puto praeterlapsos fuisse annos, ex quo Lucius fuerat
inter Rufi auditores. certe plus semel ille fatetur non nimis
religiose se reddere verba magistri sed libertate quadam uti
in redintegrandae sermonum memoria. sic enim interpre-
tari licet formulas tales p. 76, 16 τότε μὲν δὴ τοιαῦτά
τινα εἶπεν (sc. ὁ Μουσώνιος) p. 94, 9 τοιάδε τινὰ εἶπεν
p. 31, 11 ταῦτα μὲν καὶ τοιαῦθ' ἕτερα εἶπε τότε κτέ., cf. etiam
8, 16. 41, 4. nec dubito quin etiam plures legerentur, nisi
totiens dissertationum clausulas amputasset gnomologus.

denique observantur labentis graecitatis indicia, quibus haec de viri aetate sententia probabilis fiat. huc referre licet ἡδω p. 103, 5, ἀξιοζηλότατον p. 81, 7, θατέρον θάτερον p. 16, 12, ὄρνεα p. 30, 5. 116, 20, εἰς ἄγαν p. 57, 12, διπλασίω p. 75, 1, τεθνηξόμενον p. 75, 1 (cf. Arr. Epict. diss. I 1, 32), verbi βιώω praesentis temporis formas, velut βιοῖ (ubi frustra βιώ Meineke) p. 89, 17, βιοῦν p. 89, 17 (cf. Arr. Epict. diss. IV 1, 49) al., βιοῦντα p. 59, 17. item memorabile est fortasse quod ἐγγύς vel ἐγγύτερον etiam dativo struitur p. 79, 1. 107, 10. sed cave credas Lucium ἐγγιον (cf. p. 4 adn. 9) scripsisse, quod damnat Phrynichus, vel κεράμειος, vel, ut olim putabant, δίκαιος etiam pro feminino genere adhibuisse (cf. p. 14 adn. 10). quod autem cum Meinekio et Wachsmuthio ex codice L retinui concinnitatis quadam specie fallaci seductus p. 18, 14 εὐποιεῖν μὲν θέλειν, κακοποιεῖν δὲ μὴ θέλειν, id quantocius scribi volo divisim, ut legitur p. 91, 16 εὖ ποιοίη, quamquam concinnius alibi loquitur Lucius velut p. 32, 16 s. εὐεργετοῦνται μὲν . . . κακοποιοῦνται δὲ vel p. 61, 17 εὖ ἢ κακῶς τι ποιῶν.

Haec si recte exposita sunt, vereor ne a Lucio Stobaei diversus fuerit Lucius ille, quem inter Herodis Attici familiares fuisse Musonioque 'Tyrio' operam dedisse testatur Philostratus vit. soph. II 1, 9. quamquam primo quidem obtutu parum credibile videatur tam a Stobaeo quam a Philostrato 'Lucium' quendam quasi Musonii sectatorem commemorari, ut non unus idemque intellegendus sit. accedit quod in Philostrati verbis Μουσωνίῳ δὲ τῷ Τυρίῳ προσφιλοσοφήσας (sc. Λούκιος) istud Τυρίῳ per se ipsum aliqua tenus suspectum videtur, quandoquidem Musonii Tyrii alibi nec vola nec vestigium exstat. neque igitur mirum est cum aliorum tum Rohdii Zellerique plausum tulisse elegantem Olearii emendationem Τυρίῳ satis leniter inmutantis in Τυρρηνῳ. at vel sic temporum rationes nos retinent quominus sententiae multis probatae assentiamur. esto enim, paulisper concedatur Musonii de exilio sermonem, quem supra ad prius Musonii exilium rettulimus, potius ad alterum referendum esse (denuo enim

ille relegatus est a Vespasiano), ut Spartiaticus iste fortasse alius fuerit atque Neronis aequalis, tamen incredibile est eundem Lucium, qui olim de exilio sermonem ex Musonio audierat, Romae degisse, sicut vult Philostratus l. c., imp. M. Aurelio, id est post a. 161. erroris igitur insimulatus est Philostratus a Zellero *die phil. d. Gr.* III 1³ p. 691 aliisque. sed eadem difficultate laborant etiam reliqua quae de Lucio suo narrat Philostratus. immoderatus enim ille dolor Herodis et maeror, quem ut mitigaret operam dedisse Lucius ille traditur a Philostrato (l. c. II 1, 8), ad Regillam uxorem pertinebat. hanc autem amisit Atticus a. fere 160/61. ergo si quis ad inferiora descendens tempora Lucium sumat octodecim fere annos natum Musonii de exilio sermonem audisse demum a. 78 (Titus enim Musonium de altero exilio revocavit), vel sic statuatur necesse erit centum annos pluresve vixisse Lucium, si modo Herodis luctum consolabatur. quid ergo est? aut distinguendus erit Lucius Philostrati ab altero, aut, si idem est, quae a Philostrato narrantur recto talo stare non possunt. sed utrum verum sit, eum vix fugiet qui attentius legerit Lucii haec verba consolatoria: ὦ Ἡρώδη, πᾶν τὸ ἀποχρῶν μεσότητι ὄρισται, καὶ ὑπὲρ τούτου πολλὰ μὲν ἤκουσα Μουσωνίου διαλεγόμενον, πολλὰ δὲ αὐτὸς διέλεγμαι, καὶ σοῦ δὲ ἠκροώμενη ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπαινοῦντος αὐτὸ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτε δὴ καὶ τοὺς ποταμοὺς ἐκέλευες μέσους τῆς ὄχθης ῥεῖν. ἀλλὰ μὴν νῦν ποῦ ταῦτα; σεαυτοῦ γὰρ ἐκπεσὼν ἄξια τοῦ πενθεῖσθαι πράττεις περὶ τῇ δόξῃ κινδυνεύων. apparet enim ut temperet, non ut tollat maerorem, Herodi suadere Lucium. hoc autem Peripateticum magis quam Stoicum prodit nec satis convenit cum eis quae Lucius Stobaei praecipit p. 10, 15 ss. κρατεῖν μὲν ὀργῆς, μὴ κρατεῖσθαι δ' ὑπὸ λύπης, κρείττονα δὲ πάθους παντὸς εἶναι. ταῦτα δ' ὁ φιλόσοφος παρεγγυᾷ λόγος vel p. 18, 10 ἐθιστέον δὲ μὴ ταπεινοῦσθαι πρὸς συμφορὰν μηδεμίαν. facere igitur non possum quin Attici amicum a Musonii Stoici discipulo secernendum putem.

Vidimus etiam sagaces viros a vero deerrasse, cum

Philostrati de Lucio memoriam et Lucii dissertationes Musonianas inter se coniungere studerent. quid quod nuper inventus est qui animum induceret controversiam ita componere, ut sermonum reliquias a Stobaeo servatas ab Epicteti magistro abiudicaret Musonioque Tyrio, quem Traiani coniecit vel Hadriani aetate floruisse, vindicaret. vix credibile videatur serio haec prolata esse, sunt tamen prolata in annali Americano *Harvard studies* vol. VII (a. 1896) p. 123 ss. confutatur autem viri docti opinio vel una Rohdii observatione identidem nobis commemorata, qua ille aperuit sermonem, quo Syriae rex ad philosophiam impellitur, habitum esse a Musonio ante a. 106, ut redarguendis argumentis, si tamen sunt argumenta, quibus sententiam suam fulcire conabatur Parker, operae pretium vix feceris. etenim praetervidit vir doctus, quod nunc adnotatione nostra inspecta quivis animadvertet, Musonii sapientiae, quam exceperat Lucius, non modo cum Epicteti dissertationibus, quod desiderabat Parker, vel cum Seneca aliisque sed etiam cum prioris aevi Stoicis, si minus cum Antipatro Tarsensi at cum Panaetio Posidoniove cognationem intercedere tamque artam, ut colore Romano, quem exspectabat Parker, minus quam Graeco tinctos esse Lucii sermones consentaneum sit. nec dubitaverim quin aliter iudicaturus fuerit vir doctus, si ea quae Wendland propter ipsum Musonium vel ego Teletem Bionemve potissimum spectans olim de diatribarum auctoribus eorumque communi disserendi tramite exposueramus, paulo propius inspexisset. desisset, opinamur, mirari quod nunc miratur Ulixis memorem esse equitem Romanum in sermone de exilio, vel inter philosophos Heracliti, Socratis mundani, Diogenis Cynici vel denique Euripidis interpoetas. nihil horum insolitum est in hoc sermonum genere, vide modo quae nos singulis locis commentarioli instar adscribenda curavimus. nec magis inexpectatum est quod ubi de matrimonio disserit Musonius Alcestidis fabulae (cf. Chrysippi fr. mor. 478. 482 Arn. Arr. diss. Epict. II 22, 11. fr. XXIV Schenkl) mentionem inicit, nam hoc et

ipsum offensioni fuit Parkero, vel quod ad Pythagoram ille provocavit aut Socratem aut Cratetem. sed selecta quaedam exempla afferimus quibus patefiat, quam ex mera opinandi libidine procreata sint ista quibus vir doctus dissertationes Lucii cura digestas Musonio Volsiniensi abrogari posse putavit. plura si quis desideret, quibus quae ille disputavit ad irritum redigantur, legat quaeso quae recte et prudenter contra Parkerum commonuit Carolus Sittl *neue philol. rundschau* a. 1897 p. 301. nobis hoc unum addere liceat, similitudinem quam ille inter Lucii dissertationes et Arriani Epicteteas vel Musonii fragmenta minora intercedere negaverat, nunc ita adnotatione nostra ante oculos positam esse ut vel Parkeri desiderium expleri crediderim. ceterum magis ego fortasse mirarer, quod quasi in clara luce caecutivit vir acutus, nisi scirem vel Meinekium, quid Stoicum hoc vel paene Cynicum genus scriptionis admitteret quid respueret, adeo interdum dubitasse, ut ubi Theognidis aliquot versus, qui etiam Parkero scrupulum iniecerunt, paulo prolixius ornamenta loco adhibitos esse videbat, totum locum (p. 61, 20) uncis damnaret. utinam reputasset praeter Euripidem aliosque non nullos poetas ab huius generis auctoribus etiam Theognidem haud ita raro in partem vocari (cf. Telet. p. 31, 13. 34, 8).

Edidi igitur Lucii dissertationes quantumque poteram emendavi atque illustravi. fore autem ut ordo restituatur, quo olim legebantur sermonum reliquiae, paucis locis exceptis spes hodie abicienda est. eam igitur dispositionem secutus sum quae a generalioribus descendens ad praecepta specialia re ipsa commendari videbatur. in adnotatione superiore hoc potissimum mihi curae fuit, ut Clementis Alexandrini cum Lucio consensum collectis quam plurimis exemplis illustrarem, nam usus est Clemens Lucii operis exemplari pleno et integro eoque quo gnomologi vel excerptoris Stobaeani lectiones suppleri interdum vel corrigi possint (cf. adn. p. 65, 10. 100, 3. 106, 9. 111, 9). cetera quae adieci profutura puto si quis de fontibus Musonii quaerat. praetuli igitur eos scriptorum locos qui non tam rerum quam verborum